

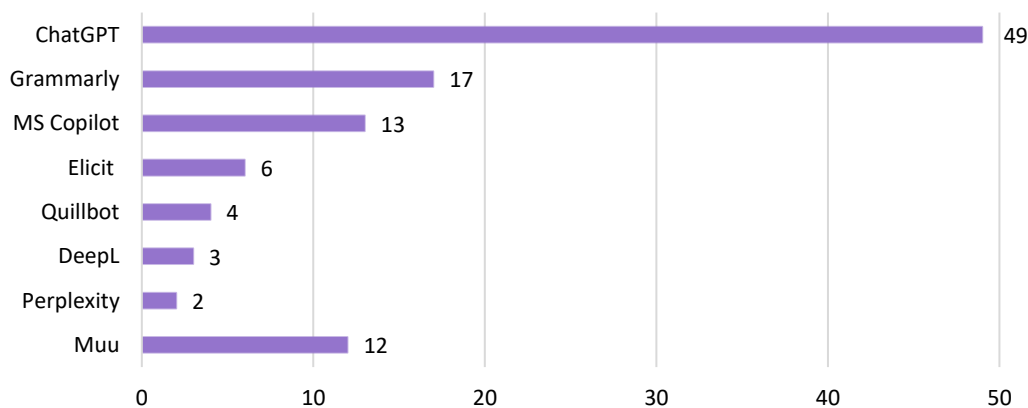
Tehisintellekti kasutamine PRG ja PSG taotlustes

2024. aastal lisati PUT taotlusvooru taotlusvormidesse esmakordselt küsimus, kas ja milliseid tehisintellektil põhinevaid tööriistu on teadlased taotlusi koostades kasutanud. Tehisintellekti kasutamise kohta uuriti kõigilt rühma- ja stardigrantide taotlejatelt. Küsimusele vastasid 300 inimest. Neist märkisid veidi vähem kui kolmandik, 88 vastajat (29%), et on taotluse koostamise protsessis kasutanud ühe või mitme tehisintellektil põhineva tööriista abi.

Enimkasutatud tehisintellekti tööriistad

Kokku raporteerisid taotlejad 19 erineva tehisintellektil põhineva tööriista kasutamist. Kõige populaarsem abivahend oli ChatGPT- üle poolte, 49 ehk 56% tehisintellekti kasutanud taotlejatest (16% kõigist vastanutest) raporteeris ChatGPT kasutamist (täpsemalt toodi välja ChatGPT versioone 3.5 ja 4.0). Tihedat kasutust leidsid ka Grammarly ja Microsoft Copilot, mida kasutati vastavalt 17 ja 13 taotleja poolt. Teiste rakenduste kasutajate arv piirdus 1-6 taotlejaga.

Järgnevalt on välja toodud populaarseimad AI tööriistad ja nende kasutajate hulk taotlejate (n= 300) hulgas.

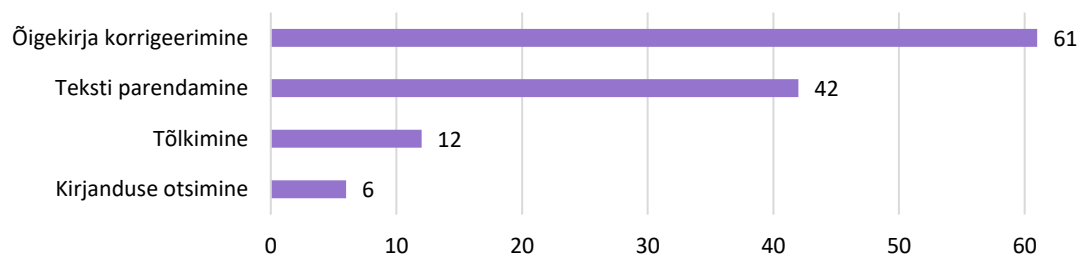
Joonis 1: Enimkasutatud AI tööriistad ja neid kasutanud PRG ja PSG taotlejate arv (2024)

Lisaks välja toodud seitsmele tööriistale on mainitud ka 12 muud rakendust (igat ühel korral): Claude, Gemini, Litmaps, MS Designer, Otter, Pdfgear, ScienceOS, Scite, Zotero, Trinka ning taotlejate endi poolt arendatud tööriistad.

Tehisintellekti kasutamise eesmärgid

Taotlejad raporteerisid mitmeid erinevaid tegevusi, mille puhul kasutati tehisintellekti abi. Peamiselt kasutati AI-d õigekirja korrigeerimiseks, teksti parendamiseks, tõlkimiseks ning kirjanduse otsimiseks. Kõige enam kasutasid taotlejad tehisintellekti abi õigekirja kontrollimiseks ja parandamiseks (61 vastajat e 69% kõikidest AI kasutajatest) ja teksti keeleliseks toimetamiseks (sh parema sõnastuse leidmiseks ja tekstimahu vähendamiseks; 42 vastajat e 48% kõigist AI kasutajatest). Populaarne oli ka tehisintellekti abil tõlkimine, mida toodi välja 12 vastaja poolt (14% AI kasutajatest). Tõlkimise funktsiooni kasutati nt

eestikeelse (esialgse) kokkuvõtte genereerimiseks ja taotlusvormi küsimuste eesti keelde tõlkimiseks, et küsimuste sisu paremini mõista. Veel kasutati tehisintellekti kirjanduse otsimiseks: varasemate teadustulemustega tutvumiseks ja väiteid toetavate viidete leidmiseks (6 vastajat e 7% AI kasutajatest).

Joonis 2: Tehisintellekti abil teostatud tegevused

Muid eesmärke mainiti üksikutel kordadel, sh nt: transkribeerimine, jooniste loomine, varasematest teadustulemustest kokkuvõtete tegemine, käsikirjas tekstist elektroonse kokkuvõtte genereerimine, viidete vormistamine ja tehisintellekti abil ideede välja töötamine (nt riskianalüüsi loomiseks, teadustulemuste levitamise viiside leidmiseks).

Taotluse esitanud 300 teadlasest olid 118 naised (39%) ja 182 mehed (61%). Nende hulgast kasutasid tehisintellekti 42 naist (36% kõikidest naissoost taotlejatest) ja 46 meest (25% kõikidest meessoost taotlejatest)- naiste seas oli tehisintellekti kasutamine pisut sagedasem.

Rahuldatud 77 taotluse koostamisel oli tehisintellekti abi kasutanud 25 taotlejat (32% grandisaajatest). Kui kõikidest esitatud taotlusest rahuldati 26%, siis taotlusel tehisintellekti abi kasutanud teadlaste esitatud taotlustest rahuldati 28%.

Vastuseid tehisintellekti kasutamise kohta koguti vabas vormis. Tähelepanu tuleb pöörata asjaolule, et mitte kõik tehisintellekti kasutamist raporteerinud taotlejad ei toonud välja konkreetseid tööriistu või eesmärke ning seega on nimetatud tehisintellekti abil sooritatud tegevused ning kasutatud rakendused ilmselt välja toodust populaarsemad.

Eesti Teadusagentuur avaldas 2024. a oma ametliku seisukoha suurte keelemudelite kasutamise osas, kinnitades, et tehisintellekti kasutamine on lubatud tegevustes, kus võib mõistlikult eeldada, et see teadlaste tööd lihtsustab, ilma et see kahjustaks ühiskonna usaldust teaduse suhtes. Ehkki taotlejatel ei küsitud nende hoiakute või rakendatud ettevaatusabinõude kohta, töid paljud vastajad selle ise välja. Rõhutati, et kõik tehisintellekti abil muudetud tekstid on hoolikalt taotlejate poolt läbi vaadatud, samuti, et ollakse kursis tehisintellekti ohtudega. Mõnel juhul toodi ka välja, et tööriistu valiti ka sõltuvalt töödeldava info tundlikkusest või et hoiduti vabavara kasutamisest privaatsuse kaitsmiseks.

Kuigi valdavalt põhjendati tehisintellekti kasutamist sooviga teha oma tööd efektiivsemalt, siis mõnel juhul mainiti ka kasutatud tööriistade mõttetust ja vajadust tehisintellekti poolt genereeritud tulemus ise täielikult ümber teha.